

Riktlinje för biståndsbedömning enligt socialtjänstlagen - Socialpsykiatri

Diarienummer SOC 2019/103	Fastställt av Socialnämnden	Datum för fastställande 2019-05-21
Dokumenttyp Riktlinje	Dokumentet gäller för Socialnämndens ansvarsområde	Giltighetstid Tillsvidare
Revideringsansvarig Socialnämnden	Revideringsintervall Vartannat år eller vid behov	Reviderad datum
Dokumentansvarig (funktion) Verksamhetschef kvalitets- och utredningsavdelningen	Uppföljningsansvarig och tidplan Socialnämnden	

Innehåll

1. Syfte	3
2. Koppling till lagstiftning och andra styrdokument	3
3. Riktlinje	4
3.1. Kommunens ansvar	4
3.2. Ansökan om insatser i en annan kommun	4
3.3. Tillfällig vistelse i annan kommun	4
3.4. Gränsdragning gentemot andra huvudmän	4
3.5. Bistånd enligt socialtjänstlagen	5
3.6. Principer för handläggningen	5
3.7. Livsföring i övrigt	5
3.8. Skälig levnadsnivå	5
3.9. Biståndsprövning	6
3.10. Stöd till anhöriga	6
3.11. Behov tillgodoses på annat sätt	6
3.11.1. Makar	6
3.11.2. Vuxna barn	7
3.11.3. Föräldrar	7
3.11.4. Köp av tjänster	7
4. Kontaktperson	7
5. Sysselsättning	8
6. Bostad med särskild service	8
7. Boendestöd	9
8. Uppföljning av beslut	10
9. Definitioner och avgränsningar	11

1. Syfte

Syftet med riktlinjerna är att de ska komplettera och precisera socialtjänstlagen med tillhörande förarbeten, rättsfall och föreskrifter med kommunens ambitionsnivå när det gäller insatser och deras omfattning. Riktlinjerna ska säkerställa att de som erhåller insatser enligt socialtjänstlagen inom socialnämndens verksamhetsområden får insatser på en likvärdig nivå.

2. Koppling till lagstiftning och andra styrdokument

Ett av socialnämndens ansvarsområden i Falkenbergs kommun är insatser till äldre och till personer med funktionsnedsättning. Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd från kommunen. Verksamheten styrs av ett antal författningar, däribland socialtjänstlagen (SoL), föräldrabalken (FB) och äktenskapsbalken (ÄB).

Socialtjänstlagen är en ramlag som ger kommunerna stor frihet att utforma verksamheten utifrån lokala förutsättningar. Hjälpen som ges ska tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå. Socialnämnden kompletterar genom riktlinjer vad som anses vara en skälig levnadsnivå i den egna kommunen. Genom att anta riktlinjer meddelar nämnden sin ambition med insatser enligt socialtjänstlagen. Riktlinjer i denna handling ersätter ”Riktlinjer för biståndsbedömning enligt socialtjänstlagen inom socialpsykiatri” (SN § 32/2012).

Socialnämnden har delegerat ansvaret för att utreda och besluta om bistånd enligt socialtjänstlagen till handläggare inom socialförvaltningen. Vissa insatser ligger dock på en högre beslutsnivå. Detta är tydliggjort i socialnämndens delegationsförteckning (2019-03-19 § 61). Handläggare ansvarar för att alla utredningar och beslut som rör enskilda medborgares ansökningar om bistånd håller god kvalitet. Handläggningen ska följa lag, föreskrifter och socialnämndens riktlinjer. Handläggare ska hålla sig uppdaterade vad gäller rättstillämpning och praxis.

Kommunen får ta ut avgifter för insatser. Avgifterna regleras genom beslut av socialnämnden.

3. Riktlinje

3.1. Kommunens ansvar

En kommuns ansvar enligt socialtjänstlagen gäller huvudsakligen enskilda som är bosatta i kommunen. För övriga ansvarar kommunen endast för insatser i akuta situationer. Som bosättningskommun räknas den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt eller har starkast anknytning till.

3.2. Ansökan om insatser i en annan kommun

De flesta människor kan på egen hand avgöra var de vill bo och kan flytta till annan kommun om de önskar. För en person som, på grund av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- eller omsorgsinsatser är möjligheten att flytta begränsad. För att göra det möjligt att byta kommun får den enskilde ansöka om insatser i den nya kommunen i de fall dessa insatser är en förutsättning för att en flytt ska kunna ske.

Den enskilde får också ansöka om insatser om man på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan att de insatser man behöver ges i den nya kommunen. En sådan ansökan ska behandlas som om den enskilde var bosatt i inflyttningkommunen och hänsyn får inte tas till att den sökandes behov är tillgodosett i den nuvarande bosättningskommunen.

3.3. Tillfällig vistelse i annan kommun

En enskild som i sin bosättningskommun har stöd och hjälp men vistas tillfälligt i en annan kommun kan få sitt behov tillgodosett i den tillfälliga vistelsekommunen.

Vistelsekommunen är skyldig att hjälpa till med både utredning och verkställighet av bistånd mot ersättning från den enskildes bosättningskommun.

3.4. Gränsdragning gentemot andra huvudmän

Varje kommun har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp de behöver. Detta innebär dock ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän. Enskilda kan i vissa fall vara missnöjda med insatser från andra huvudmän exempelvis landsting eller migrationsverket. Det innebär inte att kommunerna tvingas ta över ansvaret.

3.5. Bistånd enligt socialtjänstlagen

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv. Beslut om bistånd fattas normalt enligt 4 kap 1§ socialtjänstlagen.

3.6. Principer för handläggningen

- Arbetet ska bedrivas rättssäkert och med tro på människans resurser. Handläggning och beslut ska präglas av respekt för den enskilde. En helhetsbedömning av den sökandes behov och förmåga ska alltid göras.
- Lättillgänglig information om insatser, villkor och förutsättningar ska tillhandahållas.
- Besökstid skall erbjudas inom tre veckor från det att den sökande kontaktar handläggare.
- Hur förvaltningen internt organiserar sitt arbete ska inte ha någon betydelse för den enskilde.
- Finns det behov av flera typer av bistånd är det förvaltningens sak att samordna allt bistånd som ges. I de fall då den sökande inte tillhör målgruppen för socialpsykiatri skall den sökande få information om vart han eller hon istället bör vända sig.

3.7. Livsföring i övrigt

Med begreppet avses alla de olika behov som den enskilde kan ha för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Det kan vara fråga om ekonomiskt bistånd men också exempelvis hemtjänst, särskilt boende för äldre eller personer med funktionsnedsättning. Det är inte möjligt att lämna en uttömmande uppräkningslista av vilka insatser eller behov som skall anses ingå. En individuell bedömning måste göras i varje enskilt fall.

3.8. Skälig levnadsnivå

Skälig levnadsnivå innebär inte bara en nivåbestämning utan ger också uttryck för vilken form av insats som kan komma ifråga. Det grundläggande syftet med socialtjänstlagen är att garantera att medborgarna får sina behov tillgodosedda. I detta hänseende blir begreppet

skälig levnadsnivå ett uttryck för vissa minimikrav på insatsen vad gäller kvaliteten. Vid bedömningen av vilken insats som kan komma ifråga måste en sammanvägning göras av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål.

3.9. Biståndsprövning

Den enskilde har alltid rätt att ansöka om insatser och få dessa prövade individuellt oavsett kommunens riktlinjer. Den enskilde har inte obegränsad rätt att välja insatser oberoende av kostnader.

Gynnande beslut utan tidsbegränsning får omprövas till den enskildes nackdel bara om skälen är starka exempelvis om biståndsbehovet förändrats väsentligt.

Vid begäran om förlängning av tidsbegränsat beslut görs en ny prövning av rätten till och behovet av bistånd. Beslut ska inte slentrianmässigt tidsbegränsas utan skälig motivering. Motivering kan vara att rådande förhållanden skulle kunna ändras över tid, eller vid osäkerhet om insatserna är de rätta och en annan typ av insats kan vara bättre lämpad. Om beslut inte tidsbegränsas ska uppföljning av insats ske minst en gång om året eller så ofta det bedöms lämpligt.

3.10. Stöd till anhöriga

Socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för anhöriga som vårdar en närstående som är äldre, långvarigt sjuk och/eller har en funktionsnedsättning. Stödet till anhöriga ska omfatta socialtjänstens alla verksamheter. Syftet är att minska de anhörigas psykiska och fysiska belastning. För vissa anhöriga handlar det om ett behov av avlastning med insatser som den närstående behöver i hemmet. För andra handlar det om ett behov av att få information, stöd eller utbildning av kommunen.

3.11. Behov tillgodoses på annat sätt

3.11.1. Makar

När det gäller makar ska dessa, var och en efter sin förmåga, bidra till det underhåll som behövs för att deras gemensamma och personliga behov ska tillgodoses. Makar ska gemensamt vårda hem och barn och fördela utgifter och sysslor mellan sig. Detta innebär att makar har ett gemensamt ansvar för ekonomi och skötsel av hemmet, exempelvis tvätt, städning och inköp. Någon omvårdnadsplikt finns däremot inte inskriven i äktenskapsbalken

och varje make avgör själv i vilken omfattning man vill hjälpa till med personliga omvårdnadssysslor. Anhörigvård är ett frivilligt åtagande.

3.11.2. Vuxna barn

Det finns i Sverige inte några lagliga skyldigheter för vuxna barn att tillgodose föräldrars behov av vård och omsorg. Det finns inte några skyldigheter för föräldrar att tillgodose vuxna barns behov av vård och omsorg.

3.11.3. Föräldrar

Den som har vårdnaden om ett minderårigt barn har ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov av bland annat omvårdnad blir tillgodosett, det vill säga normalt föräldraansvar. Vid behov utöver normalt föräldraansvar prövas ansökan om stödinsatser individuellt.

3.11.4. Köp av tjänster

Många tjänster, exempelvis städning, fönsterputsning, rastning av hund, hemleverans av matvaror etc., finns numera lättillgängliga på den privata marknaden. Socialnämnden ska göra en individuell prövning av den enskildes behov samt av dennes förmåga och möjlighet att använda sig av sådana tjänster. Socialnämnden kan inte enbart hänvisa till den privata marknaden.

4. Kontaktperson

Målet med insatsen kontaktperson är att den som på grund av psykiska skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Kontaktperson beviljas när den sökande behöver hjälp att bryta isolering, delta i samhällets aktiviteter samt behöver råd och stöd i vissa situationer som inte är av så komplicerad natur att god man måste anlitas.

Målgrupp för insatsen är personer med psykiska funktionshinder som förväntas bestå under längre tid och som har ett bristfälligt socialt nätverk, inte själv kan tillgodose behovet av samvaro med andra och inte själv kan tillgodose behovet av en meningsfull fritid.

Insatsen kontaktperson är ett icke professionellt stöd som ges av en medmänniska som är lämplig för uppgiften. Den enskildes hjälpbehov blir avgörande för vilka kvalifikationer som kontaktpersonen skall ha. Det är den enskildes hjälpbehov som avgör uppdragets omfattning och art. Kontaktperson kan beviljas om personen saknar eller har mycket liten kontakt med anhöriga, har ensamt boende, saknar arbetsgemenskap, någon att umgås med på fritiden och inte själv har förmåga att ta kontakt med andra. Syftet är att främja den enskildes utveckling och sociala kontakter.

Behov av kontaktperson anses tillgodosett om behovet av sociala kontakter kan tillgodoses på annat sätt, till exempel genom arbetsgemenskap, stöd från anhöriga, fritidsverksamhet eller kamratkontakter. Omfattning av hur ofta kontaktpersonen och personen träffas beviljas enligt kommunförbundets riktlinjer. Anhörig kan inte förordnas som kontaktperson. Kontaktperson förordnas när den enskilde behöver stöd, råd och/eller hjälp.

Kontaktpersonen kan vara en hjälp vid personliga angelägenheter t.ex. förmedla läkarbesök eller ordna utbildning. Kontaktpersonen är inte någon legal företrädare för den enskilde och kan därför inte företräda denne t.ex. för att ansöka om annan insats. Normalt skall biträde av kontaktperson ej beviljas för den person som har ett fungerande kontaktnät. Särskild restriktivitet skall råda när det gäller personer boende i särskilt boende eftersom behovet normalt skall tillgodoses inom ramen för boendet.

Kontaktpersonen kan få uppdrag att arbeta för att personen ska bryta sig loss och vara behjälplig vid fritidsaktiviteter. Kontaktpersonen kan arbeta med tydligt förändringsinriktat arbete. Målsättningen är att personen genom kontaktpersonens hjälp involveras i sådana sammanhang att behovet av kontaktperson ska minska.

5. Sysselsättning

Socialnämnden skall verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialnämnden skall medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning.

Insatsen sysselsättning vänder sig till personer i åldern 18-67 år med psykiska funktionshinder. Syftet med sysselsättningen är att ge ökade möjligheter till att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Syftet är också att ge aktivt innehåll under dagen och bidra till sociala kontakter och en fungerande vardagsstruktur. Sysselsättning ska också öka möjligheterna till att leva ett självständigare liv.

6. Bostad med särskild service

Kommunen ska inrätta bostäder med särskild service för dem som till följd av fysiska, psykiska eller andra skäl möter svårigheter i sin livsföring och behöver sådant boende. Socialnämnden ska medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd.

Målgrupp

Bostad med särskild service enligt 5 kap 7 § SoL är till för de med psykiska funktionsnedsättningar som inte längre kan få behovet av omvårdnad, trygghet och säkerhet tillgodosett i det egna hemmet. För att beviljas bostad med särskild service ska den enskilde ha ett omfattande omvårdnads- och tillsynsbehov som sträcker sig över stor del av dygnet. Det är det individuella behovet som avgör rätten till insatsen.

7. Boendestöd

Boendestöd finns inte beskrivet i lagtext eller förarbeten men har under senare år utvecklats i landets kommuner främst som en insats till personer med psykisk funktionsnedsättning. Insatsen kan också ges till andra målgrupper. I Socialstyrelsens Termbank definieras boendestöd som ”bistånd i form av stöd i den dagliga livsföringen riktat till särskilda målgrupper i eget boende”.

Boendestöd är en social och praktisk stödinsats som syftar till att stärka den enskildes förmåga att hantera sin vardag och aktiviteter både inom och utanför det egna hemmet. I boendestöd ingår praktiskt stöd i vardagen som syftar till att genom pedagogisk vägledning upprätthålla och utveckla den enskildes resurser. Boendestödet riktas till vuxna, både ensamstående, par liksom föräldrar.

Boendestödet riktas främst till personer som tillhör följande målgrupper:

- Personer med psykisk funktionsnedsättning vilket under längre tid (minst sex månader) medfört väsentliga svårigheter att utföra aktiviteter på viktiga livsområden
- Personer som omfattas av personkrets enligt 1 § Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), punkt 1 och 2
- Personer med både missbruksproblem och psykisk funktionsnedsättning (samsjuklighet) och som på grund av dessa har svårigheter att utföra aktiviteter inom viktiga livsområden.

När boendestöd inte är aktuellt:

- Vid behov av bestående hjälpinsatser som kontinuerligt måste utföras åt kund. Hjälpbehovet kan ge rätt till bistånd i form av avgiftsbelagd hemtjänst.

- Vid behov av handgriplig hjälp i samband med personlig hygien. Hjälpbehoven kan ge rätt till bistånd i form av avgiftsbelagd hemtjänst.
- Vid fotvård i form av klippning av naglar på grund av skaderisk för kund.
- Vid hjälp och stöd med egenvård. Hälso- och sjukvårdsinsatser kräver alltid delegation och ges inte inom ramen för boendestöd.
- Vid flyttstädning eller sanering. Boendestödet kan vara behjälpliga med bokning.
- I samband med studier eller läsläsning.
- Vid behov av mer omfattande hjälp med ekonomin där behovet går utöver stöd vid enklare ekonomiska angelägenheter. Hänvisa till förmedling av medel och/eller god man/förvaltare.
- När det står klart att behovet ska tillgodoses av annan huvudman.

Att tänka på i bedömning av rätt till bistånd i form av boendestöd:

- Enligt äktenskapsbalken finns ett lagstiftat ansvar för make/maka/sambo att gemensamt sköta hemmet. Ta därför hänsyn till om kund bor ensam eller är sammanboende.
- Skriv ett tydligt uppdrag som är lättbegripligt för brukare och utförare. Hur detaljerat uppdraget ska vara kan variera beroende på karaktären av beviljat boendestöd.
- Motivera syfte med boendestödet tydligt (varför brukare är i behov av boendestödet).
- Motivera mål med boendestödet tydligt (vad boendestödet ska leda till på lång eller kort sikt).

8. Uppföljning av beslut

Enligt SOSFS 2014:5 kap 5 § 23, är myndighetsavdelningen skyldig att följa upp beviljade insatser för att säkerställa att den enskilde fått den beviljade insatsen utförd. Beviljade insatser följs upp vid förändrade behov eller annars minst en gång per år.

9. Definitioner och avgränsningar

Denna riktlinje avser biståndsbedömning enligt socialtjänstlagen inom socialpsykiatri.